

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: [E Pluribus Unum? - recenzja]

Author: Paweł Jędrzejko

Citation style: Jędrzejko Paweł. (2007). [E Pluribus Unum? – recenzja].
„Er(r)go” (Nr 15, z. 2, 2007, s. 160-161)

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

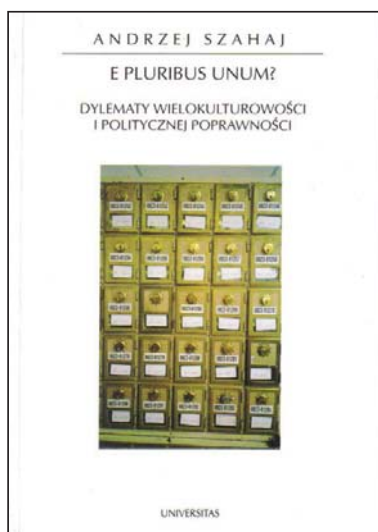
UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Andrzej Szahaj, *E Pluribus Unum? Dylematy wielokulturowości i politycznej poprawności* (Kraków: Universitas, 2004), ss. 199, miękka oprawa.

E pluribus unum, kolejna ważna książka, jaka wyszła spod pióra Andrzeja Szahaja, „przedstawia się” czytelnikowi następująco:

Książka stanowi próbę spojrzenia na problematykę wielokulturowości i politycznej poprawności z punktu widzenia najnowszej filozofii polityki (rozważane są m.in. stanowiska Ch. Taylora, W. Kymlicki, Yael Tamir, I. M. Young, J. Graya, J. Habermasa, R. Rorty’ego i N. Fraser). Jej tłem empirycznym jest sytuacja Stanów

Zjednoczonych. Autor śledzi różnorodne podejścia do kwestii wielokulturowości przez pryzmat zmieniającej się sytuacji kulturowej i etnicznej w tym kraju, a także dominujących metafor opisujących jego rzeczywistość społeczną. Poświęca także nieco miejsca sprawom szczegółowym takim jak np. stosunek feminizmu do ideologii wielokulturowości, groźba „bałkanizacji Ameryki” czy też wpływ globalizacji i poczucia odróżnorodnienia na sukces podejścia akcentującego wagę różnicy i odmienności. Osobny fragment jego rozważań zajmuje kwestia politycznej poprawności. Całość stanowi wprowadzenie do problematyki żywo dziś dyskutowanej na całym świecie, a w literaturze polskiej wciąż słabo obecnej.

Skrótowe z konieczności ujęcie omawianej w pracy znakomitego badacza problematyki należy jednak uzupełnić: *E pluribus unum* dopełnia *Dylematy wielokulturowości I*, stanowiąc jednocześnie niezależne studium zjawisk, jakie kształtując kulturę Stanów Zjednoczonych i Kanady przekładają się bezpośrednio na przemiany światopoglądowe, polityczne i społeczne w świecie. Wyrosłe z amerykańskich doświadczeń i wieloletnich badań nad kulturą Zachodu refleksje Andrzeja Szahaja – człowieka renesansu – dostarczają uczonemu podstawy do klarownej systematyzacji zjawisk o centralnym dla współczesnej rzeczywistości znaczeniu – zjawisk wpływających na kształt *pojęcia tożsamości, języka tożsamości* oraz kulturową praktykę *doświadczenia tożsamości* w kontekście politycznego z oczywistych względów dyskursu wielokulturowości.

Składająca się z trzynastu rozdziałów książka omawia ideały asymilacji i wielokulturowości w świetle filozofii polityki, przedstawia centralne metafory multikulturalizmu w odniesieniu do społeczeństwa amerykańskiego, dyskutuje złożoność ideologii wielokulturowości w kontekście „eksperymentu amerykańskiego”, zestawia wielokulturowość z ponowoczesnym liberalizmem Johna Graya, z ideałami republikanizmu oraz z koncep-

cją konsensu ustrojowego, rozważa ją w kontekście dyskursów feminizmu, przedstawia ją w świetle refleksji Richarda Rorty'ego i Nancy Fraser, analizuje multikulturalizm wobec zjawisk globalizacji i „odróżnorodnienia”, lokuje wielokulturowość w kontekście „bałkanizacji Ameryki”, a w końcu odnosi ją do problematyki politycznej poprawności, która – jako zjawisko złożone samo w sobie – stanowi pokłosie „wojen kulturowych” lat osiemdziesiątych ubiegłego wieku.

Zestawienie omawianych w tej niewielkiej książce kwestii zwraca uwagę czytelnika na szerokość perspektywy przyjętej przez Autora, który z jednej strony „unieobecnia się” retorycznie w prezentowanym wywodzie, pozwalając „mówić” najważniejszym teoretykom wielokulturowości, a z drugiej – błyskotliwie zestawia najistotniejsze stanowiska tak, że jego własny pogląd na diskutowane problemy staje się dla współczesnego polskiego czytelnika oczywisty. Odnosi się wrażenie, iż książka Andrzeja Szahaja stanowi z założenia swoiste „kompedium” stanowisk i poglądów, jednak zorganizowanych tak, by rozdział najbardziej „autorski” – *Polubić wielokulturowość (!?)* – stanowił logiczną konsekwencję dynamiki wynikającej z zestawienia dyskursów prezentowanych w sekcjach poprzedzających. Analizując cztery dystynktywne stanowiska, jakie wyłaniają się z debaty poświęconej wielokulturowości, Autor prowadzi czytelnika do wniosków dotyczących postrzegania relacji kulturowych w kategoriach monizmu o pluralistycznym obliczu – i wskazań przekładalnych mniej lub bardziej bezpośrednio na kontekst polski.

Ta głęboko humanistyczna, erudycyjna, pieczołowicie dokumentowana odniesieniami książka, pełniąc wobec nauki funkcję „służebną” – czyni poważny wkład w polskojęzyczne badania nad kulturą, oferując krytyczny przegląd ścierających się koncepcji i stanowisk dotyczących zjawisk, jakie wkrótce staną się udziałem naszej rodzimej kultury. Klarowny wywód, piękna polszczyzna i podziwu godna dyscyplina wywodu powodują, że wśród czytelników tej pozycji znaleźć się mogą nie tylko specjaliści w dziedzinie *culture studies* i filozofii politycznej, ale także filologowie-literaturoznawcy; nie tylko doświadczeni badacze, ale także doktoranci i magistranci kierunków humanistycznych. Dlatego – obok *Dylematów wielokulturowości* – pozycja ta powinna stać się podstawą akademickich kursów i punktem wyjścia dla dalszych, bardziej szczegółowych studiów nad specyfiką międzyludzkich relacji w świecie XXI wieku.